

EESTI LIPP

Peeter Grünfeldt, Minu kodu", 1930

*Eesti lipp, sa päiksekiiril
kolme koduvärviga
lehvi uhkelt pilvepiiril
üle kalli kodumaa!*

*Kaua pidid ennast peitma,
vaikselt ennast varjates,
pidid ennast põrmu heitma
võõra vägivalla ees.*

*Nüüd on lõpnud võõras voli,
vabaks saanud meie maa;
kõik, mis enne võõras oli,
unelmina kadund ta.*

*Sinine ja must ja valge –
koduvärvid kaunimad
teevad rõõmsaks meie palge,
kaunistades kodumaad.*

*Andvad jõudu meile püüda,
tubliduses töötada,
alust südamlikult hiiüda;
"Ela, Eesti, ela sa!"*

*Eesti lipp, sa päiksekiiril
lehvid jälle vabana,
lehvi uhkelt pilvepiiril
kolme koduvärviga!*

Alljärgnevad katkendid pärinevad Juhan Viiganti pikemast kirjutisest "Meie iseseisvus ja rahva tulevik", mis ilmus ajakirja "Kaitse Kodu" veebruarinumbris 1934. aastal, kui Eesti Vabariik sai 16-aastaseks. Nüüd käib meie riik taas oma kuueteistkümnendat vabadusaastat pärast 50 aastat kestnud okupatsiooni. Kas ja kui palju on elu vahepeal muutunud?

...Isegi kõige suurem skeptik võrreldes tänapäeva Eestit ennemaailmasõjaaegsega ei saa salata, et Eesti väline kui seesminegi ilme on muutunud põhjalikult iseseisvuse kestes.

...Eestlase rahvuslik omapärasus väljendub reljeefselt ta väljapaistvas isendlikkuses-individualismis. See võimas individuaalsus torkab otsekohe silma meid külastavaile tähelepanelikumatele võõrastele. Nii kinnitas paari aasta eest Eestit külastanud prantsuse kirjanik Maurice Bedel: "Eesti rahvas

on oma põhiolemuselt individualistlikuma loomusega rahvaid maailmas." Ja täiesti õigesti kirjutas Eduard Laamann ühes pikemas kirjutises: "Ei ole kahtlust, et üks meie rahva tervematest tungetest on tema individualism. "Ise olgu mees!" See on meie rahva üks õilsamatel elureeglitel. Hoolimata sotsialistlikust ajavaimust, lõi see individualism ürgjõulise hooga läbi maauuenduses. Isegi sotsialistid olid sunnitud talle alla vanduma. Rahva suhtumine maale on aga üks tema kõige sügavamatest elusuhtumistest. Kuidas see kujuneb, selle järele peab end seadma kõik muu, – tema ühiskonna elu ja poliitika."

...See eestlase võimas isendlikkus ongi kannud meie rahva läbi sajandite masendava surve. See ennast armastav ja ennast harrastav isendlikkus on aga ka sageli olnud suureks komistuskiviks meie rahva ühissettevõtete teostamisel.

...Riikliku kohustustunde asemel on sisendatud kodanikesse üksikute

klasside võimu vallutamise püüdu ja kasvatatud jätmatud nõudmistungi riigi vastu. Erakondade omavahelises võitluses on aastate jooksul järjekindlalt püütud alavääristada meie juhtivaid riigimehi ja selle tulemusena on tekkinud laiade hulkade rahulolematust ja pettumust olemasolevaga. See on tekitanud isegi teatud alaväärsustunnet eestluse suhtes ja kahtlust meie riiki loovais ja enesevalitsemise võimeis.

Möödunud põhiseaduse muutmise seaduslikus korras, kus rahvas oma alateadlike toekspidamiste sunnil asendas senise kollektiivse, vastutamatu valitsemissüsteemi üksikisiku – riigivaneema – vastutusega, tõendas veel kord eksimatu selgusega, kui suur tähtsus on rahva enda distsipliinil ühistahete avaldusena. Ja nii kaitseliit kui ka kaitsevägi, kindlustades oma liikmete peres arusaamist distsipliini ja endakitsenduse vajadusest, kindlustavad ühtlasi Eesti riigi ja rahva tuleviku.

Johan Pitka oli kui sõjajumala loodud

19. veebruaril taasavati Tallinnas Hirvepargis admiral Johan Pitkale pühendatud mälestusmärk.

Peaminister Andrus Ansip ütles sel puhul järgmist:

Mul on suur au nüüd õige pea avada Eesti suurmehe Johan Pitka mälestussammas. Ühtlasi tähistame selle sündmusega admiral Pitka 135. sünniaastapäeva.

Konstantin Päts on Johan Pitkat juba 1919 aastal iseloomustanud nõnda: "See mees oli nii kui sõjajumala loodud. Kui sõda lahti pääses, tõttas ta Narva, tuli sealt mitmesuguste ülesannetega tagasi, oli mehi organiseerinud, töötas ilma puhkeajata, võttis kooliõpilasi, parandas suurtükke ja nõnda tarkas meil esimene soomusrong."

Ometi olid soomusrongid ju üksnes osa Pitka teenistuse algusest Eesti Vabariigi kaitsel ja ülesehitusel. Juba enne seda oli just Pitka kokku kutsu-

nud Kaitseliidu asutava koosoleku - ja pannud nõnda alguse organisatsioonile, mis tänapäevalgi Eesti kaitsestruktuuris olulisel kohal on. Rääkimata siis Pitka tegevusest meie mereväe algatamisel ning selle võidukal juhtimisel Vabadussõjas. Selle tööga on admiral Johan Pitka pälvinud Eesti riigi tunnustuse ja austuse ka juba uuel iseseisvusajal, kui tema nimi anti meie lipulaevale. Siiski ei asenda see merel liikuv "monument" mälestuskivi, mille avamise tunnistajateks täna oleme.

Teise maailmasõja ajal asus Pitka taas võitlusesse – meenutagem tema välisvõitluse korraldustööd Soomes, nn Pitka-poisse. Ning eriti veel siin Tallinnas 1944. aastal organiseeritud viimset vastupanu uuele okupatsiooniväele. Selles võitluses tuli Pitkal maksta eluga. Mälestame täna seda meie rahva suurt poega.

Johan Pitka mälestussamba autor on kujur Tõnu Maarand.

Järvamaal mälestati Pitkat rahvamatkaga

Kaitseliidu Järva malev algatas uue traditsiooni – tähistada Järvamaal Jalgsema külas sündinud admiral Johan Pitka sünniaastapäeva jalgsirännakuga.

Suur hulk rahvast, rohkemgi, kui matka korraldajad Kaitseliidu Järva malevast oodata oskasid, kogunes 19. veebruari hommikul Johan Pitka ja tema kirjanikust venna Peäro-August

Pitka-Ansomardi mälestuskivi juurde lilli asetama.

Johan Pitka sündis 19. veebruaril 1872. Kaugsoidukapteniks õppinud Pitka moodustas 1917. aastal Tallinnas Omakaitse, millest sai Kaitseliidu eelkäija. Johan Pitka kohta on öeldud, et ta oli Eesti Vabadussõja hing.

Sajapealine matkaseltskond võttis ette peaaegu 20-kilomeetrise jalgsi-

rännaku Jalgsemalt Peetrisse. Poolteel pakuti väsimuse leevendamiseks kuuma teed ja pirukaid, rännaku lõpppunktis söödi ühiselt hernesuppi.

Kaitseliidu Järva malev plaanib muuta Johan Pitka sünniaastapäeva puhuse jalgsirännaku maleva üheks traditsiooniks, kaasates korraldustööse lisaks maavalitsusele ka kohalikud omavalitsused.

Lillekimbu asetab Järva maavanem Üllar Vahtramäe.

Matkaseltskond läbib Järva-Jaani alevit.

MEIE ADMIRAL. Noppeid Johan Pitka eluteelt

TANEL LÄÄN

Kaitseliidu museoloog

1936. aastal ostis Johan Pitka endale Ebavere mäe jalamile Lilleoru talu. Vaikset maakodu oli admiral otsinud mitmelt poolt, kuid kõige meeldivamaks osutus Ebavere kant, sest siin oli küllaldaselt rahu, kaunist loodust, ka suuremad asulad polnud eriti kaugel. Ta soovis pühenduda memuaaride kirjutamisele, mis hakkasidki ilmuma üldpealkirja all "Minu mälestused" ja kõitsid kohe lugejate tähelepanu nii huvitava sisu kui hea kirjandusliku taseme poolest.

Pitka maja ehitati Rootsi projekti järgi; seinteks prussid, plangud, lauad, täidiseks saepuru. Välislaudvooderdis oli värvitud rootsipunase värviga. Külarahva teada oli maja seest laeva sisemuse sarnane, väljast vaadates oli ümmargusi aknaid küll ainult üks. Talu majandas rentnik. Pitka majas elas aastaringelt majapidaja. Kogu suve elas seal Pitka abikaasa Helene, enamasti ka admiralil õepoeg Harry. Pitka ise käis maakodus tihti, enamasti nädalavahetustel rongiga.

Karjamaal madala nõo keskel oli käsipumbaga kaev. Kaevu kõrval oli valatud betoonist suur küna. Samas oli ka põõsaste küljes käterätikunagi. Kui hommikul raadios hümni mängiti, heiskas Pitka lipu. Pärast lipuheiskamist tegi ta metsasihtidel jooksu. Selle lõpetanud, läks kaevu juures olevasse künasse külma vette, pööras end mõne korra ringi, tuli välja, hõõrus end rätikuga kuivaks ning läks maja juurde.

Oma maakodus ei olnud Pitka kunagi tegevuseta. Puhastas ja liivatas kõnniteid ning seadis lipuvarda umber olevat lillepeenart. Väga meeldis tal tegelda maja lõunapoolsel küljel asuvas kasvuhuones. Ta ei hoidnud kõrvale ka põllutööst, vedas koos rentnikuga sõnnikutki.

Naabritega olid Pitka perel head suhted. Tihti aeti juttu, vahel võttis Pitka Ebavere torni minnes naabripoissid kaasa ja suure merepikksilma ühes. Ta oli poistele väitnud, et näeb Soome tornid ära. Poistel see ei õnnestunud. Ja aitas admiral näiteks veel oma naabrimehel, kes maltoosat valmistas, muretseda Tallinnast plekkpurke. (Pitka ise oli muide täiskarsklane ja taimetoitlane.) Samale mehele oli ta vahetult

Johan Pitka sündis Järvamaal Võhmuta vallas Jalgsema külas Terasaugu metsavahimajas ja kasvas samas külas Ansomardi talus. Siin on ta Võhmuta raudteejaama juures 21. aprillil 1930 lõpetamas külaskäiku kodukanti.

enne sõda nõrduinult rääkinud, et Eesti valitsus on inglismeeselt orientatsioonilt läinud üle saksameelsele.

Lilleoru maja alles ei ole. Pärast vene vägede sissetulekut 1944. aasta sügisel paigutati sinna paarkümmend sõdurit, kes demineerisid ümbruskonda ja õhkisid Äntu metsadesse jäänud saksa laskemoonaladusid. Nende käes läks 1945. aasta kevadel maja põlema ja hävis tules.

1937. aastal valiti Johan Pitka Rahvuskogu I koja liikmeks Järvamaa esindajana. See oli Pitkale tegelikult teine kord olla Eesti Vabariigi parlamendi liige – vabariigi alguspäevil oli ta kuni 1919. maikuuni olnud Eesti Asutava Kogu liige Eesti Rahvaerakonna rühmast. Riigivolikogu 1940. a. 14. ja 15. juuli valimistest kirjutab aga Pitka ise nii: "Kui juulis kuulutati välja Riigikogu valimised, pöördusid mitmed rahvuslikud tegelased minu poole, et esineksin punategelaste vastaskandidaadina Järvamaal, Paide-Türi ringkonnas. Pärast mõningat kaalumist andsin gi nõusoleku ja minu kandidatuur seati üles. Päev, mismoodi valimised tegelikult toimusid, on üldiselt teada. Samal päeval oma elukohta tagasi sõites sain kuulda, et Järva-Jaanis oli toimunud mingi töötava rahva miiting, kus kõnega esinenud Tallinnast kohale saabunud punategelane. See esitanud minu kohta teravaid süüdistusi ja lõpptulemusena võetud vastu resolutsioon minu tunnistamiseks rahvaenlaseks ja karistusena

J. Pitka oma maakodus Ebaveres 1930-ndate aastate lõpus

nõutud minu avalikku ülespoomist. See oli pahaendeline sündmus, sest võis olla päris kindel, et need ei olnud agitaatori suhu juhuslikult pandud sõnad. Nii oli ainus võimalus põgeneda."

Johan Pitka lahkuski salaja Soome. Kui Saksa-Vene rinne 1944. aasta algul jälle Eesti piiridele lähenes, tuli J. Pitka aprillikuus kodumaale tagasi. 21. augustil sai ta SD-lt loa eriüksuse moodustamiseks, mis sai nimeks Löögiüksus Admiral Pitka. Üle maa levis kuulutulena: "Pitka organiseerib vastupanu. Veel pole kõik kadunud!" Pitka mehed pidasid Tallinna kaitstes mitu lahingut, millest tuntumad on Soodla silla juures Vaidas, Kosel, Kehras, Raplas ja Keilas. On võimalik, et admiral J. Pitka langes lahingute käigus seni teadmata kohas, kuupäeval ja asjaoludel. Eestis pole teist suurmeest, kelle surma kohta oleks nii palju legende.

TOIMETAJA VEERG

REIN PURJE

EML tegevasesimees

Oleme nüüd tähistanud üht aasta rõõmsamaist tähtpäevadest – iseseisva Eesti Vabariigi sünnipäeva. Õnnitlegem end ise selle puhul! Iseseisvus on aare, mis kipub enesestmõistetavaks tuhmuma, kui me seda särama ei löö. Tänavu oli pidupäeva tähistamise juures ka üks mõtlemapanev seik. Ära jäi oodatud kaitsejõudude paraad. Minu esimene mõte sellest kuuld- des oli – näe, me ei saagi lehe esiküljele pilti ega ka paraadikõne teksti, mis oleks just paraja pikkusega. Teine mõte oli aga kurvem – kas valmistumegi üksnes kõrbeliivas sõdima? Kas Eesti Vabariik kuulutaks talvise sõja välja külmapühad nagu koolis? Või on lahingvarustus ikka meie kliimavõõrtele vastav, see ohkamisejutt käib üksnes paraadrõiva kohta? Pisut lõbusam mõte tuli ka – ehk peaks muutma paraadi reglementi, nii et oleks teine variant tavalise eestimaise veebruarikülma puhuks (mis muud see ju oli), selline, kus oleks kõigil rohkem liikumist. Samm ette, samm taha, rühmade vahetus jne. Ja midagi muud puhkpillimuusika asemel, sest nemad ju tõesti ei saa. Aga tegelikult probleemi polegi, see oli alles teine kord vabariigi ajaloos, kui iseseisvuspäeva paraad külma tõttu ära jäi, esimene kord oli teadupärast 1932. aastal.

Nüüd heade asjade juurde. Täna- ses maailmas on üks organisatsioon olematu, kui teda internetis leida pole. Ja varsti on Eesti Memento Liit ka seal olemas. Töö selleks käib, domeen memento.ee on juba loodud, tuleb liidu kodulehekülge ja tulev- vad meiliaadressid. Üks meie ühendusi – Tartu Memento – on juba oma kodu- lehega kenasti hakkama saanud, võite tartumemento.ee all vaadata. Kui mõnele ka tundub, et see rohkem noorema rahva meelelahutus, siis mõelgem sellele, et noore- ma rahva meele ja keelel me ju väga olla tahaksimegi.

Ja veel headest lootustest – saaks osagi valimishabadustest teoks!

Tartu vabastamise 88. aastapäeva tähistamine

ENN TARTO,
Tartu Memento
esimees

Tartu Memento korraldas mälestusürituse Tähtvere pargis taas- tatud Vabadussõja monumendi juures 14. jaanuaril 2007.

14. jaanuaril 1919 toimus Tartu lähedal Tähtvere väljadel otsustav lahing Punaarmee ja Eesti vägede vahel. Põhjast pealetunginud soomusrongid kapten Kaarel Partsi juhtimisel ja partisanid leitnant Julius Kuperjanovi juhtimisel võitsid lahingu ning vabastasid Tartu Vene SFNV vägedest. Kommunistide tapatalgud Krediidkassa keldris jäid pooleli. Võidetud lahingul oli suur sõjalis-poliitiline tähendus Tartule ja kogu Eestile.

Tartu Memento juhatus korraldas mälestusürituse Tähtvere pargis 14. jaanuaril 2007. a. Mälestusüritus toimus 2. juulil 2006. a. taasavatud mälestusmärgi juures.

Alustati Eesti Vabariigi hümniga laulmisega. Toimus leinaseisak. Mälestati nii Vabadussõjas aastatel 1918–1920 langenud võitlejaid kui ka hiljem meie keskelt lahkunud Vabadussõja sange- reid, kõiki Eesti vabaduse eest langed- nuid ning okupatsioonide ohvreid. Seejärel rääkis Enn Tarto võidukatest sündmustest 88 aastat tagasi ja võitu- dest kuni Eesti iseseisvuse taastamise- ni 1991. aastal.

Isa Johannes Keskküla meenutas traagilisi sündmusi, mis toimusid 88 aastat tagasi Krediidkassa keldris. Sinna koondatud inimestest jõudsid kommunistid mõrvata 19 inimest enne Eesti vägede kohalejõudmist. Mõrvatute hulka kuulusid pastorid Hahn ja Schwarz ning õigeusu piis- kop Platon, kes aastal 2000 kuulutati pühakuks.

Seejärel rääkis Kaljo Leib 3. juulil

1932. aastal Tähtvere parki püstita- tud mälestusmärgi hilisemast saatu- sest. Okupandid hävitasid mälestus- märgi 1940. aastal ja asetasid sinna okupatsioonivõimu sümboli. See ka- dus eelmise sajandi üheksakümnen- date aastate alguses. 20. aprillil 2004. a. esitas Enn Tarto Tartu Linnavoli- kogule eelnõu Vabadussõja mälestus- märgi taastamiseks. Volikogu kiitis eelnõu heaks ja Tartu Linnavalitsus korraldas mälestusmärgi taastamise endisel kujul endises kohas.

Tartu vabastamise 88.aastapäeva tähistamisel olid kohal represseeritud ja vabadusvõitlejad, kaitseliitlased, naiskodukaitsjad, üliõpilased, inime- sed Põllumeeste Kogust. Esindatud olid Kaitseliidu Tartu Malev, Kaitse- liidu Akadeemiline Malevkond, Kaitse- väe Ühendatud Õppeasutused, Riigikogu liige härra Tõnis Lukas, Tartu abilinnapea härra Jüri Sasi.

Lipuga olid esindatud järgmised akadeemilised organisatsioonid: Ees- ti Üliõpilaste Selts, korporatsioon Vironia, korporatsioon Fraternitas Estica, korporatsioon Fraternitas Livien- sis, korporatsioon Revalia, korporatsioon Filiae Patriae, korpo- ratsioon Amicitia.

Lisaks nimetatutele oli kohal värvides esindajaid, aga ilma liputa, ka korporatsioonist Ugala ja korpo- ratsioonist Rotalia. Võimalik, et ilma liputa olid oma liikmete kaudu esindatud veel mõned akadeemilised organisatsioonid.

Monumendi jalamile asetati lilli, pärgi, põlesid küünlad.

Tartu Memento juhatus poolt Tähtvere pargis korraldatud üritus 14. jaanuaril 2007. a. jättis kohale- tulnud rahvale väga hea mulje.

Mälestusürituse peamine mõte, et Eesti olevik ja tulevik nõuab tungi- valt, et me meenutaksime ja tähistak- sime Eesti võite minevikus, seejuures unustamata langeduid, sai arusaada- vaks paljudele inimestele Tartus ja kaugemalgi Eestis.

**Enn Tarto kõne Tartu vabastamise
88. aastapäeva tähistamisel:**

Austatud tänasele üritusele kokkutulnud, lugupeetud daamid ja härrad!

Mälestame minutilise leinaseisakuga Vabadussõjas langenud võitlejaid, hiljem meie keskelt lahkunud Vabadussõjast osavõtjaid, kõiki Eesti vabaduse eest langenuid ning kõiki okupatsioonide ohvreid. Täna.

Austatud daamid ja härrad!

14. jaanuaril 1919. aastal soomusrongid kapten Karl Partsi juhtimisel ja partisaanid leitnant Julius Kuperjanovi juhtimisel võitsid lahingu läti punaste küttide vastu Tähtvere väljadel. Nad vabastasid Tartu Vene SFNV vägedest. Kommunistide tapatalgud Krediidkassa keldris jäid pooleli. Ometi olid kommunistid jõudnud tappa 19 vangistatut. Mõrvatute hulgas olid pastor Hahn ja Schwarz ning õigeusu piiskop Platon, kes aastal 2000 kuulutati pühakuks. Vastavalt eelnevale kokkuleppele Krediidkassa keldris toimunud masendavatest mõrvadest ja märtrite mälestuse jäädvustamisest räägib isa Johannes Keskküla.

Me peame täna siin, 2006. aastal taastatud monumendi juures meelde tuletama nii võitu kui mälestama ohvreid. Mälestusmärgile on raiutud sõnad:

KODANIK, TEA – SIIN TÄHTVERE
VÄLJADEL
LÕÖDI VIIMANE LAHING
TARTU VABASTAMISEL
14. JAAN. 1919

Tartus ja kogu Eestis on taastatud palju Vabadussõjas langenutele püstitatud mälestusmärke. Võitude auks sammaste taastamine või püstitamine seisab ees. Tallinnas käib vaidlus selles küsimuses juba oma 10 aastat. Loodame, et lähema kahe aasta jooksul mälestusmärk võidetud Vabadussõja auks saab Tallinnas valmis.

Tartus selline mälestusmärk on juba olemas – see taasavati 2. juulil 2006. aastal – 14. jaanuaril 1919 toimunud võiduka lahingu mälestuseks.

Eesti olevik ja tulevik nõuab, et me rohkem kui vahepeal meenutaksime ja tähistaksime mineviku võite.

Tähtvere väljadel löödud võiduka lahingu mälestuseks, kõikide Vabadussõja võidukate lahingute mälestuseks, võiduka Vabadussõja mälestuseks kolmekordne „elagu!”

Elagu!

Elagu!

Elagu!

20. sajandil osales Eesti kahes võidukas sõjas – Vabadussõjas 1918–1920 ja Külma sõjas 1946–1991.

Konkreetselt eestlaste jaoks oli Külma sõja esimene pool väga ohvriterohke. Ometi tänu Külma sõja võitudele me saame täna siin seista. Külma sõja suurim võit oli tuumasõja ärahoidmine NSV Liidu ja USA vahel, ehk täpsemalt, Varssavi pakti ja NATO riikide vahel. NSV Liit jäi kaotajaks Külma sõjas ilma oluliste relvakokkupõrgeteta. Nõukogude (hiljem Vene) väed lahkusid Ida-Berliinist Narva jõe taha.

Rahvusvaheliselt sai valdavaks arusaam, et ka kõige keerulisemaid rahvusvahelisi probleeme tuleb lahendada rahumeelsel teel, mitte relvade, eriti tuumarelvade abil. Ka sellesse müüri laoti üks kivi siis, kui augustis 1979 siin Tähtveres valmis 45 Eesti, Läti ja Leedu kodaniku märgukiri (Balti Apell), kus nõuti Eesti, Läti ja Leedu iseseisvuse taastamist rahumeelsete vahenditega.

Külma sõja võitude mälestuseks kolmekordne „Elagu!”

Elagu!

Elagu!

Elagu!

Eriti teeb heameelt tõsiasi, et tänasele üritusele on tulnud palju noori inimesi – üliõpilasi, gümnasiste, naiskodukaitsjaid, kaitseliitlasi, noori poliitikuid... Nende tunnustuseks vanade tegijate poolt:

Hurraa!

Hurraa!

Hurraa!

Tartu Memento juhatuse poolt asetame pärja, meenutades nii võitu kui mälestades langenuid ja hilisemaid okupatsioonide ohvreid.

Tuhat aastat tagasi läks Eesti-Vene piir mööda Peipsit. Venemaal oli tookord veel Volgani 400 km. Hiljem jõuti Vaikse ookeanini, ületati isegi mõneks ajaks Beringi väin. Eesti-Vene piir läheb nagu tuhat aastat tagasi mööda Peipsit.

Jäägu see piir sinna veel tuhandeteks aastateks!

Võitlus Eesti riigi ja rahva püsijäämise

Salastatud dokumente

СТРОГО СЕКРЕТНО.
(Им. О. П.).
ПОДЛЕЖИТ ВОЗВРАТУ.

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Российская Коммунистическая Партия (Большевиков). ЦЕНТРАЛЬНЫЙ КОМИТЕТ.

№ П43/4/с 3/1 1925 г.

т.т. Зиновьеву, Вятас.

Выписка из протокола № 43 заседания Политбюро ЦК от 3/1 1925 г.

СЛУШАЛИ:	ПОСТАНОВИЛИ:
4. Заявление т. Вятас. т.т. Зиновьев, Пятницкий, Вятас.	4. Предложить товарищам эстонским коммунистам принять меры к эвакуации.

Секретарь ЦК: И. Г. Гин

28

Копия документа, полученная из архива ЦК РКП(б) в 1981 г. (с. 10-11).

24. veebruaril 1918 kuulutati välja Eesti Iseseisvusdeklaratsioon. Selle eest tuli võidelda Vabadussõjas, pidada keerukaid rahuläbirääkimisi Nõukogude Venemaaga, mis päädis Tartu rahu sõlmimisega 2. veebruaril 1920. Ometi ei piisanud sellestki veel. Nõukogude Venemaa ei tahtnud rahule jätta väikest Eestit, vaid püüdis 1924. aasta detsembrimässu abil kukutada Eesti valitsust. See katse ebaõnnestus ja Stalin andis 1925. aasta algul korralduse evakueerida siia saadetud mässulised kommunistid. Dokument kuulutati rangelt salajaseks.

85

Loend

Paasvere Täitevkomitee teendab, et
Kukner Jakob on bandiit ja varjab
ennast 1944 aasta sügisest metsas.

Loekvere
8 juulil

Täitevkomitee esimees abi
L. Lehtla

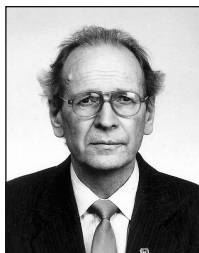
Täitevkomitee sekretär

Tšekistidele osutasid abi ka kohalikud võimuesindajad. 8. juulist 1946 pärineva tõendiga kinnitas Paasvere valla täitevkomitee selle esimehe abi A.Rebase ja sekretäri isikus, et valla elanik Jakob Kukner "on bandiit" ja varjab end metsas. Seda dokumenti oli vaja tõestamiseks, et siseministeeriumi Viru maakonna osakonna nn "banditismivastase võitluse" jaoskonna töötajate poolt vahistatud Mart Kukner (Jakob Kukneri vend ja kaasvarjaja) oli end nõukogude okupatsioonivõimude eest varjava relvastatud grupi pealik, mille liikmed jätkasid enda varjamist. Samasisulised tõendid anti välja ka Johannes (Juhan) Kukneri, Karl Kuke ja Ruudi Lehtla kohta. Jakob Kukneril õnnestus ennast varjata kuni 19. novembrini 1946, mil ta tšekistide poolt sõjalisel operatsioonil tapeti. Dokument pärineb Mart Kukneri süüasja uurimistoimikust ERAF SM130-1-15487, l. 85.

Kommentaariid Riigiarhiivi ja S-keskuse ajaloolastelt.

Kas läheb löömaks?

Pikemalt Ümarlauast Tallinna volikogu juures

Ülo Ojatalu

Oktoobrikuu teabelehes "Memento" kirjutasin septembrikuus teoks saanud esimese koosoleku muljetest. Keskelt läbi kord kuus teispäeviti õhtupoolikuil on olnud volikogu laudade taga istumas kord üle, kord pisut alla 30 kaheliikmelise esinduse. Keskerakonnal, millel volikogu esimehele Toomas Vitsutile, kes istungeid juhatab, lisaks veel kaks erakonnakaaslas- te esindust.

Suurima osa moodustavad nn veterani- d: nende Liit, küll laevastiku, küll Eesti korpuse, küll veel mõned – igasu- guste nimede all, kuid kokku arvates viis ühendust, mille liikmete arv, nagu teistel- gi esindatud ühendustel, pole teada, aga ümarlauas ka mitte määrav.

N.ö. meie poolt on Endiste Poliit- vangide Loode-Eesti piirkond, Vigastatud Sõjameeste Ühing, Eesti Vabadusvõit- lejate Liit, Soome Sõjaveteranide Eesti Ühendus ja Endiste Õpilaskorraldusvõit- lejate Liit. "Keskelt" arvatavasti Mitte- tulundusühenduste Liit ja Integratsiooni Sihtasutus, Rindemeeste Ühendus, kuigi kõigukvalt; võib-olla ka keskerakondlased, kelle olukord enne valimisi oli kehvake: ole kummal pool tahes, ikka võib kaotada vastaspoolle asuvaid valijaid.

Samas on Ohvitseride Liit, mis koon- dab ilmselt endisi N Liidu ohvitseri ja on esitanud fantaasiad monumendi eesti- meelsuse kohta (kirikule suunatud esikülj, paljastatud ja langetatud pea, eestlaslik näokuju, ka küüditatute leinamine). Seal on ka Rahvaliid, Vasakerakond, ei oska seda öelda sotsiaaldemokraatide kohta.

Puhtamalt igas mõttes venemeelne on Vene Muinsuskaitse Selts Eestis; Eesti Muinsuskaitse Selts teatas, et on valmis professionaalseks koostööks, kuid ei osale poliitikas. Kuhugi Vene MKS lähedusse jääb vist ka noorteühendus SIIN, ent on võimalik, et see on mõne Venemaa ühenduse analoog. Internetis ma nende koduleheküljel sissejuhatastest kaugemale ei pääsenud (näiteks Okupatsioonimuu- seumile ja sealtkaudu EÖVL teabele on ligipääs täiesti vaba).

Tõelised vastased on muidugi Klenski ühendus, kuid kas mitte teiste loomuse

varjajana, esinedes narri ja kisakõrina? "Notšnoi Dozor" tegi ühel koosolekul hoiatuse vormis ähvarduse, talle sekun- deeris vist Konstitutsioonipartei (ei tunne kõiki umbes 60st osavõtjast, kes mõni- kord ka vahelduvad). Ähvarduse kohta esitati avaldus Kaitsepolitseile, selle esi- daja on teatanud avaldajale, et ohtlikuks kujuneda võivad seltskonnad on neil arvel ja jälgimisel – loomulik. Küllap on nende tiival ka kaks Venemaa kodanike ühen- dust ja Inimõiguste Teabekeskus.

Üks end põhjalikumalt tutvustanud ühendus on Alaealiste Fašismivangide Liit, mille arvates koonduslaagrid Eestis Saksa ajal olid Kaitseleidiu hallata ja surmata. Prae- gused 70-80-aastased, kes olid väikelapse eas koos vanematega laagrites, sattusid pärast vanemate surma lastekodudesse üle Nõukogude Liidu, kus toimuv ajupesu oli võrreldamatult suurem kui Eesti koolides. Võib kahetseda, et ea tõttu on nad nüüd juba õppimisvõimetud. Halvem on lugu Afganistanis käinud meestega: Eesti olnud juba 1938.a. Saksamaa protektoraat!

Eestimaa Rahvaste Ühenduse sõna- võttude järgi pooldavad sinna kuulujad monumendi ümberkujundamist vanas paigas. N Liidu ajalookäsitlus kestis reaalse "õnnepõlvana" kommunismis neil kauem kui eestlastel, nii et jälle nooruses kujundatud teadvus. Moskva Patriarhaadi Õigeusu kiriku Venemaa-meelne seis- koht on loomulik, sest see kirik on alati olnud ka Vene riigi mõju edastaja. Teis- te usundite esindajad kuuluvad ilmselt eestimeelsete hulka. Viimasel koosolekul teatati, et soovi osaleda ümarlauas on avaldanud Setu Kongress.

Üks asjatundjate korraldatud küsitlus näitas, et laias laastus on igal grupil kol- mest ka kolmandiku jagu küsitletute toe- tust. Lühidalt 1200 isiku küsitlusest:

monument muutumatult püsima: 7%; kõigile II maailmasõja langenuile (mis monument tegelikult juba on!): 22%; sobivamasse kohta viia: 31%; mingi muu lahendus:6%; pole seisukohta: 15%.

Istungite kaasjuhataja Hardo Aasmäe pole koosolekuil oma seisukohta aval- danud, kuid Vikerraadio ühes "Repor- teritunnis" oli monumendi teisaldamise pooldaja.

Kaks korda on esinejaks olnud korra- kaitsjad, kaks korda teadmamehed: aja- loolane Peeter Kaasik ja TÜ rahvusvaheli- se õiguse õppetooli hoidja Lauri Mälksoo. Välja arvatud viimasel koosolekul Sise- ministeeriumi sisejulgeoleku osakonna ju- hataja asetäitja puhul, on osa seltskonda

esinejaid alati vastu võtnud ebaviisakalt, lausa vaenulikul.

Riigikogu põhiseaduskomisjon ja õi- guskomisjon, Vabariigi President ja Välis- ministeerium pole pidanud osalemist ümarlaua protsessis kohaseks. Küllap õigusega, sest kas oleks ründav osa ümar- lauast neidki austanud? Pole ju osalejaist üks osa isegi oma ühenduse nime suut- nud eesti keeles õigesti kirja panna. Kas meelega või suutmatusest? Ent samas on nad visalt püüdnud saavutada võimalust esineda vene keeles, nõudnud, et volikogu korraldaks neile stinkroontõlke – tundub, et see pidi olema esimeseks võiduks sealsel võitlusteel. Volikogu pole järele andnud, sõbrakäe on ulatanud Tiit Toomsalu Ees- ti Vasakparteist. Eesistujate ütlemisi, et soovijad peaksid tõlgi kaasa võtma, pole kuulda võetud. "Notšnoi Dozor" tõestas, et oskab eesti keelt, kuid kõneleb ikkagi vene keeles ja nõuab seda teistelt.

Kuus koosolekut on olnud enamasti ägedad, viis senist protokolli aga mitte eriti hästi koostatud. Viimasel koosolekul olid "hoiatajate" ja nende vastu astunud EVSÜ esindaja sõnavõttud nii kirja saanud, et ma protokollile allkirja ei võinud anda.

Peaminister Ansip on korduvalt väljen- danud oma seisukohta: see monument ja sõjahaud on vaja teisaldada. Säilmed väärikalt, koht mälestamiseks jääb. Mu- jale. Ega haudadega sõdita. Tegemist pole ka kätemaksuga. Võitlus käib võõra, nii minevikus kui ka täna Eesti Vabariigile vaenuliku ideoloogia sümbolite pärast. Just neid kasutatakse vaenulikkuse aren- damiseks. Olen veendunud, et Eesti si- sekaitse suudab end vääriliselt näidata, kui vaenuõhutamise peaksid ohuks saama. Nagu 1924.aastal eesti töölistel, nii pole ka tänapäeval mitmest-mitmest rahvu- sest mitte-eestlastel siin olulist põhjust näidata ebalojaalsust. Tõnismäel käib provotseerimas väike osa muukeelsetest. On väga kahju noortest, keda vähene osa õpetajaist ja vanemaist nõukogulikus vai- mus kasvatada püüab. Ikka veel.

Kurja juur on neis poliitikuis, kes mis- tahes viisil püüdvad erakondlikku edu. Ei mingeid tõkkeid keelatu ja lubatu va- hel. Jätkub neidki, kes seda omakasutada püüavad. Küllap leiate nad üles, kui raa- diot kuulata ja telerit vaatata.

Ümarlaua järjekordne koosolek on 6.märtsil. Erakondadel hääled saadud, osalejad arvamuse öelnud, aeg lõpetada.

(esitatud Tartus 23.02.07 EÖVL üldko- gul, siin lühendatult).

“Öine vahtkond” – kes te sellised olete?

HENDRIK ARRO

Sõjaaegsete Eesti Lennuväelaste Ühenduse esimees.

Viimasel ajal on meedias laineid lõõnud liikumine “Öine Vahtkond”, kelle esindaja ähvardas hiljuti Eesti Vabariiki rahutustega, kui nende tahtmist Pronkssõduri paigalejätmise osas ei täideta. Tahtmatult tekitab see küsimuse – kes te sellised olete, et olete võtnud endale julguse ja voli otsustada, mida eestlased omaenese maal tohivad ja mida ei tohi teha? Te olete väga pahased ja solvunud, kui teid nimetatakse okupantideks ja kolonialistideks, aga arvate, et kõik on korras, kui te eestlasi ja isegi Eesti valitsust nimetate fašistideks. On kurb, et Eesti riigivõimuorganid, kes suures osas koosnevad endisest komparteilastest, ei ole nähtavasti tänu oma minevikule julgenud või tahtnud teile teie õiget kohta kätte näidata, mistõttu te olete järjest ülbemaks läinud. Ei ole kahtlust, et suurt rolli selle juures mängib ilmselt Venemaa otsene toetus. Kuid nüüd, kui te hakkasite Eesti riiki otseselt ähvardama, aitab. Ükskord saab mõõt täis ja olgu siis alljärgnevalt otse, ilma ilustamata ja keerutamata välja öeldud, mida valdav osa eestlastest teist arvab. Nii siis:

Teie kuulute nende venelaste hulka, kes Eestis olid, on ja jäävad okupantideks. Nende osa teie hulgas, kelle vanaisad või vanavanaisad elasid juba enne sõda Eestis ja kes seega võivad ennast põliselanikeks nimetada ja eesti elanike nimel nende sündmuste osas, mis toimusid enne sõda või sõja ajal, kaasa rääkida, on kaduvväike. Lõviosa teie esivanematest saabus siia sõja ajal kas Eestit okupeerivate nõukogude vägede koosseisus või pärast sõda, kui Eesti venestamiseks ja eestlastele vastuseismiseks veeti siia Eesti koloniseerimiseks karjakaupa sisse vene elanikkonda. Sellele kodutule nõukogude inimeste karjale oli ükskõik, kus elada – peaasi, et elu oleks parem kui kodus Venemaal. Teie meelest on täiesti normaalne, et samal ajal ahistati eestlasi, nende õigusi ja elamisvõimalusi igati kärpides. Kõige selle tulemuseks on Eestis nüüd maakohti ja linnu, kus vene kolonistid

on elanikkonna hulgas valdavas ülekaalus. Eestlaste tagasitulemist oma kodukohtadesse ei soovitud, aga osalt isegi ei lubatud. Eestis pidi maksvusele pääsema vene keel ja vene meel.

Nüüdseks on olud Eestis aga muutunud. Teie vanaisad on vanaks jäänud ja oma kunagise valitseva positsiooni kaotanud. Ei ole kahtlust, et see teeb paljude suurvene šovinistide hingele haiget. Et hingevalu leevendada ja tõestada, et venelaste sõna Eestis siiski veel midagi maksab, siis üritate nüüd teie, “Öise Vahtkonna” liikmed, vene okupantide traditsioone Eestis jätkata ja oma tahtmist eestlastele peale suruda. Et te seejuures kasutate demagoogiat, valet ja Venemaa toetusel isegi otseseid ähvardusi, on tavaline, eestlastele hästi tuttav venelaste käitumismall.

Teile on räägitud ja teie olete hea meelega uskuma jäänud, et nõukogude väed vabastasid Eesti. Ja nüüd olete solvunud ja vihased, et eestlased teie vanaisade vabastajarolli ei tunnista.. Aga mõelge ise – miks peaksid eestlased venelasi oma vabastajateks pidama? Juba esimese aasta jooksul, mil Eestis valitses nõukogude võim (aga eestlaste jaoks oli nõukogude võim praktiliselt ikka venelaste võim) oli okupatsioonirežiimil õnnestunud Eesti poliitiline juhtkond peaaegu täielikult hävitada. Küüditatud, arreteeritud või tapetud oli vabariigi president Konstantin Päts ja enamuse valitsuse liikmeid, sõjavägede ülemjuhataja kindral Johan Laidoner koos paljude kõrgemate ohvitseridega (järele ei jäänud ühtki kindralit) ning suurem osa juhtivaid poliitika-, kultuuri- ning majandustegelasi. Kümnest varasemast riigipeast oli arreteeritud või hukatud üheksa. Rohkem kui 10 tuhat rahulikku inimest, nende hulgas palju naisi ja lapsi, küüditati. Genotsiid eesti rahva vastu oli täies hoos. Ei maksa siis imestada, et 1941.a. suvel, kui algas Suur Isamaasõda, toimus massiline eesti rahva vastuhakk nõukogude võimule. Selle praktiliseks väljundiks oli metsavendlus. Suur osa Lõuna-Eestist vabastati metsavendade poolt juba enne sakslaste saabumist, viimaseid aga tervitati eestlaste vabastajatena nõukogude terrorirežiimi alt. Tasuks järele mõelda, miks eestlased, kes aastasadu olid tunnetanud oma peamiste vaenlastena sakslasi, nüüd järsku hakkasid koos

nendega venelaste vastu võitlema. See ei olnud võitlus Suur-Saksamaa või nende Uue-Euroopa eest, vaid võitlus oma kodu kaitseks nõukogude terrorirežiimi vastu.

Ei maksa unustada sedagi, et 1944.a. kevadel-suvel, kui nõukogude väed hakkasid “vabastama” Eestit, võitles relvaga käes nende “vabastajate” vastu rohkem kui 70% Eesti relvakandevõimelistest meestest. See asjaolu räägib üsnagi selgelt, kui oodatud vene võim Eestis ikka oli. Ja Tallinna vallutamise ajal 1944.a. septembris levis Pika Hermannitornis Eesti, mitte Saksa lipp. Nii et ärge omistage oma vanaisadele eestlaste vabastajate au. Eestlaste jaoks olid nad hoopis okupandid, kes Eesti vallutamise järel ei läinud koju tagasi (vabastajad oleksid pidanud seda tegema), vaid hakkasid Eestis oma malli järgi nõukogude korda sisse seadma. Et sellega kaasnesid aastatel 1944-1955 massilised, kümnete tuhandete inimeste arreteerimised (arreteerimised jätkusid ka hiljem, kuid vähemal määral) ja rohkem kui 20 tuhande inimese küüditamine 1949.a. koos suurearvulise vene kolonistide sissetoomisega Eestisse, näitas, et käsil on etniline puhastus ja Eesti venestamine.

Räägime nüüd pisut ka langenuite haudadest ja mälestussammastest. Üheks esimestest asjadest, millega nõukogude võim Eestis hakkama sai, oli Eesti Vabadussõjas langenute püstitatud mälestussammaste hävitamine ja II maailmasõjas teisel poolel võidelnute haudade maatas tegemine. Isegi vahetult enne Eesti taasiseisvumist hävitati Nõukogude Armeepoolt kõrgemalt saadud korralduse põhjal Lääne-Virumaal, Vistlas, saksa sõjaväes langenud eestlaste haudadele püstitatud mälestusristid. Selles valgu- ses tundub teie ja eriti Venemaa hala langenute haudade ja neile püstitatud mälestusmärkide austamise vajadusest küll naljanumbrina. Isegi Pronkssõdur, mille asukoha eest te nüüd koos Venemaaga võitlete, ei olnud ju langenute mälestusmärk (haud jäeti rahumeeli rahva tallata) vaid ENSV Aupost nr. 1, mis oli ausambaks vene okupatsioonivõimule Eestis ja mille juures toimus koolinoorte kasvatamine nõukogude võimule truudeks kodanikeks.

Eestlaste ja venelaste kokkusulamine ühiseks kogukonnaks ei ole Eestis

siiani õnnestunud. Ja see ei ole ka ime. Olukorras, kus on tegu võitjate ja võidetutega, on see, nagu ajalugu näitab, alati sajandeid nõudnud. Seda enam, mida valusamad mälestused peavad kustuma. On enam kui kindel, et teie katse säilitada Tallinna südalinnas nõukogude okupatsioonile püstitatud mälestussammast eestlaste ja venelaste vahelisi suhteid paremaks ei tee. (Venemaa poolt tekitatud kära Pronksõduri ümber ilmselt seda eesmärki teenibki.) Te väidate, et Pronksõduri teisaldamine solvab sügavalt venelaste tundeid, aga samal ajal unustate, et selle mälestusmärgi paigalejätmine solvab mitte vähemal määral tuhandete või isegi kümnete tuhandete eestlaste tundeid. Kuid see ei ole kõik. Nii olete te, lisaks Pronksõduri probleemile, väitnud, et Eestis toimub ka fašismi taassünd. (Selle süüdistusega on ka Venemaa hea meelega haakunud). Oh te naiivsed lollpead, kes te fašismist midagi ei tea. Kui tahate näha fašismi taassündi, siis minge Venemaale, kus fašismi lausa avalikult propageeritakse. Millega on aga Eestis tege?

Komme kutsuda kõiki, kes Nõukogude Liidu vastu võitlesid või selle tegevust heaks ei kiitnud, fašistideks, pärineb Venemaalt. Nende eestlaste hulgas, kes 1941-1945 (ja metsavendadena ka hiljem) Nõukogude Liidu vastu võitlesid, ei olnud Saksa Natsionaalsotsialistliku Tööpartei liikmeid, keda äärmisel juhul saaks fašistideks nimetada. Et eesti võitlejad kandsid saksa või soome mundrit, oli ajalooline paratamatus, sest teisi liitlasi eestlastel oma võitluses Nõukogude Liidu vastu lihtsalt ei olnud. Neid mehi innustas võitlusele mitte soov võidelda Suur-Saksamaa või Uue-Euroopa eest, vaid soov kaitsta oma kodu nõukogude terrorirežiimi taastulemise eest. Ka Saksamaa oli Eesti vaenlane, kuid tol ajal olid eestlased veendunud, et Eesti vaenlane nr. 1 on Nõukogude Liit, Saksamaa aga vaenlane nr. 2, keda antud ajaloolises situatsioonis tuli lihtsalt liitlasena ära kasutada. Eestlastel ja sakslastel oli II maailmasõjas ainult üks ühine eesmärk – purustada Nõukogude Liit. Ülejäänud eesmärgid olid aga erinevad ja eestlased panid oma lootused lääneriikide võidule ning Eesti iseseisvuse taastamisele purustatud Venemaa ja Saksamaa varemetel.

Jutud fašismi taassünnist Eestis põhinevad asjaolul, et kui aastakümneid, nõukogude okupatsiooni

tingimustes ei saadud Eesti tõelisest ajaloost ning eestlaste võitlusest oma vabaduse eest kõnelda, siis viimasel ajal on selles osas toimunud mõningad muudatused ja neid mehi, kes kunagi julgesid relvaga käes Eesti iseseisvuse taastamise nimel Nõukogude Liidu vastu võidelda, on hakatud Eesti vabadusvõitlejatena tunnustama. See ja Eesti tegelikust ajaloost rääkimine ongi põhjuseks, miks kommunistid ja nende järglased eesotsas Venemaa valitsusega on kära tõstnud ja eestlasi süüdistanud fašismi taaselustamises ja ajaloo ümberkirjutamises. Milline kurjategija ikka tahab, et ta kuritegudest avalikult räägitakse ja vene kommunistide südametunnistusel on Eestis oi kui palju kuritegusid.

Te võite väita, et teil on ka Eesti parteide hulgas kaasatundjaid. Loomulikult, kollaborante ja argu okupantidele sabaliputajaid, kellele rahvuslik iseteadvus ja au materiaalse kasu kõrval midagi ei tähenda, on siin maailmas alati esinenud, nii suurrahvaste juures kui ka Eestis. On kahju, et mõnede parteide juhtkond Eestis koosneb isikutest, kes ei ole oma punaminevikust ja lakeilikust pugemisest Moskva ees lahti saanud. Kuid on tõenäoline, et vaatamata suurele propagandakärale selgub eesti rahvale varem või hiljem, kellega on tegemist ja kui lahkelt lubatud hüvede hinnaks on Eesti iseseisvuse ja otsustamisõiguse samm-sammuline loovutamine suurele naaberriigile, siis vaevalt küll nende parteide populaarsus eestlaste hulgas kaua kestab.

Mis sellest kõigest siis järeldub? Kui te, Öise Vahtkonna liikmed, tahate, et eestlased teisse suhtuksid kui vene kaabakatesse, kes võitlevad vene okupatsiooni-režiimi riismete säilimise eest Eestis, siis laske aga vanas vaimus edasi. On päris kindel, et te saavutate oma sihi ja juhul, kui teie tegevusega kaasnevad ka rahutused (aga isegi ilma nendeta), olete suutnud eestlaste ja venelaste vahelised suhted Eestis vähemalt aastakümneteks rikkuda. Sel juhul ärge imestage, et sõnad venelane ja lurjus, kellelt midagi head oodata ei ole, muutuvad paljude eestlaste

jaoks sünonüümideks. Sel juhul ei ole teil mõtet eestlastelt küsida: miks te meid, venelasi, ei armasta ega austa? Okupante ei armastata ega austata! Nii et mõtelge, poisid!

Pronksõdur ikka päevakorral

Siin avaldatud mõtteavaldus ilmus Delfis arvamusrubriigis, kogus üle 800, valdavalt positiivse kommentaari, tõlgiti kärmesti ka venekeelse Delfi jaoks ning kogus seal üle 1400 kommentaari. Nii palju pole mõnda aega ühtki artiklit kommenteeritud.

Muidugi ei esinda Delfi üldist arvamust ja paljud kommenteerijad klaarivad omavahel arveid, minnes artikli teemast kaugele, kuid omavõrra õpetlik oli kommentaaridega tutvuda küll. Pealiskaudne kokkuvõtt venekeelseist ütleb, et nende seas oli väike arv heakskiitvaid, umbes neljandik dispuudivalmis ja poole ligi jäiselt nõukogulikul positsioonil kommentaari ning üks neljandik sisaldas laussõimu või ähvardusi autori aadressil (mis pole Delfi puhul siiski ebatavaline, nii elab end seal välja üks kindel seltskond).

Eesti Ema monument ootab annetusi

Avaldame teistkordselt Memento ajalehes üleskutse Eesti ema monumendi toetuseks. Kuri käsi segas selle üleskutse avaldamist äsjailmunud represseeritute ühislehes „Priius”. Selle materjali avaldamisega informeerime meie lugejaid aasta jooksul tehtust ning rõhutame eelkõige seda, et asjad on jõudsasti edasi arenenud ja ei tohi mingil juhul vähendada jõupingutusi monumendi püstitamiseks. Tuleb tugevdada survet Riigikogu liikmetele ja valitsusele, et rahva kogutud raha kaudu sundida neidki konkreetsetele tegudele. Eelkõige ootaksime neilt isiklikku osavõttu sellest üritusest.

Tuletame neile meelde siin lehes avaldatud paari mälestuskillu kaudu mõnda episoodi läbielatust. Ellujäänutena teame ju väga hästi, kuidas mitmed nälgasurevate laste emad läksid teadlikult Siberis vangi töölt leivavilja või leivapalukest kaasa võttes. Nad lootsid, et orvuks jäänud laps võetakse lastekodusse ja jääb elama. Nii juhtuski. Emad ise aga kadusid teadmatusse.

PEEP VARJU

Üleskutse Eesti Ema monument

Juba paar aastat toimub Eestis korjandus Eesti Emale mälestusmärgi püstitamiseks. Rahva poolt omaalgatusena kavandatud monument väljendab meist igaühe üllaid tundeid ema vastu. Mõte sai alguse Võrust ja sinna kauni Tamula järve kalda haljasalale on asukoht ka valitud. Üks algatajaid oli Võrumaa Ühenduse Memento esimees Hans Sissas ja tema ongi olnud peamine eestvedaja.

Ema kujus leiab igaüks sügava mõtte, aga kõiki rahvana ühendavaks mõtteks on kindlasti ema kui igikestev elu. Ta sümboliseerib eesti rahva püsijäämist läbi aegade ja liidab rahvast armastuses ühtseks. Ema kuju on üks paremaid sümboleid meie rahva saatuse kujutamisel. Siberis ellujäänud lastele tähendab see monument ema märtrisurma,

mille läbi ennast ohverdades säilitab ta laste elu. Paljudele pärastsoja-aja lastele on ta ainus toitja ning elu alalhoidja, kes meesteta küldes Eestis või sundasumisel kaugel kodumaast oma laste ellujäämise nimel tegi üksi vapralt kõiki töid. Sarnaseid seoseid ema kuju mõtestamiseks leiab palju igaüks meist olenevalt oma saatusest senisel eluteel.

Kui 2005. aasta võistlusel ei leitud võiduväärilist tööd, sest abstraktsed kujundid ei leia laia rahvahulga poolt poolehoidu ning äratundmist, siis nüüd on leitud sobiv variant ning sõlmitud leping. Autoriteks on Tallinna skulptorid Ilme ja Riho Kuld. Nende ideekavand näeb ette sümpaatse ja realistliku ema kuju kahe kõrgele tõstetud lapsega. Ei ole raske mõista, et selline lahendus pakub emaarmastuse mõistmiseks kõigile palju võimalusi. Monument tuleb hallist graniidist ja vastav kivitahukas vajalike mõõtmetega 3,6x1,4x1,4 meetrit on juba muretsetud.

Üritus on leidnud laialdast tunnustust ning vastukaja ka väljaspool Eestit. Kõigi annetajate nimed jäädvustatakse auraamatusse, mis jääb hoiule Võrumaa Muuseumi. Annetuste kogumise käigus avaldab ajaleht Võrumaa Teataja regulaarselt toetajate nimesid.

Täna on üksikannetajaid üle maailma juba umbes 900 ja neist 126 välismaalt meie pagulaste seast (Austraaliast, USA-st, Inglismaalt, Kanadast ja mujalt). Pöördumised omavalitsuste poole on leidnud vastukaja 36-lt, neist kolm on linnavalitsused ning neljandana on oodata liitumist ka Tallinna linnavalitsuse poolt. Riigiasutustest on annetajaks Justiitsministeerium. Väärib märkimist, et suhteliselt suurimaks toetajaks omavalitsuste seast võib nimetada väikest Piirissaare valda, kus elab 85 inimest. Toetust on andnud 32 ühendust või seltsi ja nende seas 6 Memento ühendust, Tööpataljonlaste Ühing, Ühendus Võrumaa Noorkotkad ja Kodutütred ning mitmed naiste ühendused ja seltsid.

Selles ürituses on lubanud osaleda Vabariigi President, Riigikogu oma toetusgrupi kaudu ja rahvastikuminister.

Täna on kogutud annetusi küll juba aukartustäratav summa 400 000 krooni, aga see moodustab arvestuslikust vajaminevast vaid 25%. Praegused arvestused näitavad monumendi orienteeruvaks maksumuseks 1,5–1,7 miljonit krooni. Seega on vaja teha tõsisel jõupingutusi, et Eesti rahvale väärilist monumendi toetaksid veelgi suuremad jõud. Rahva tugev toetus Eesti Ema monumendile oleks samas ka surve valitsusele, kes seni on jäänud kõrvalvaataja ossa. Meie, represseeritute organisatsioonide liikmed julgeme arvata, et oma tähenduselt ei jää nimetatud monument palju alla tuleval aastal valmivale Vabadussõja võidu ausambale. Seepärast kutsume üles kõiki rahvuslikult meelestatud eestlasi annetama Eesti Ema mälestussamba heaks!

Eeskätt kutsume üles Riigikogu liikmeid ja praegu Riigikogusse kandideerivaid rahvuslasi olema tegudega eeskujuks. Pärast Riigikogusse valimist tehkem järgmine tegu selline, et oleks rahaliselt kindlustatud nii Vabadussõja ausamba kui ka Eesti Ema monumendi püstitamine. Seni on kahjuks pilt selline, et vähem kindlustatud Eesti kodanikud on palju aktiivsemalt annetanud kui nende poolt valitud rahvaesindajad.

Elektroonilise või sularahamaksena on annetused arvel-dusarvele SEB Eesti Ühis pangas 102 200 359 960 14 ja Hansa pangas 221 025 673 851 teenustasuta. Mõlemas pangas on tunnuslauseks Võrumaa Ühendus Memento Monument Eesti Ema.

Projektiga seonduva kohta saab infot Võru töögrupi juhilt Hans Sissasilt, tel. 78 646 41 ja 56 693 730; e-posti aadressil ellusis@hotmail.ee.

Postiaadress: Kose alevik 7-10, Võru vald 65 502

Memento Teataja toimetis

Lehte Hainsalu

Ema palve

Veel enne ilmaletulekut last
õnnistab ema palve
läbi suve ja läbi talve.
Ei tea, kas tüdruk või poiss tuleb
tast,
kuid ema palve õnnistab last.
Kaitstud inimlaps tuleb tast.

Kummargil kätki üle
varjab ilmaletooja süle –
sarlakiööde valve.
Ei see väetike sure –
taganeb valu ja mure.
Kaitseb ju ema palve.

Võorastes vägedes võõral piiril,
olgu taevast või all vee,
kaitseb sõdurit võlukiiril
ema palve.
Hulkuva kuuli eest,
vääraste tegude eest
mehist väetikest meest
hoiab ema palve.

Nõrised mürgiseid tungalteri
lõikusepäevade salve.
Kisendab süda ja kisendab veri.
Hinge hoiab headuse peri
ema palve.

Killukesi Hans Sissase kogutud mälestustest Eesti emast

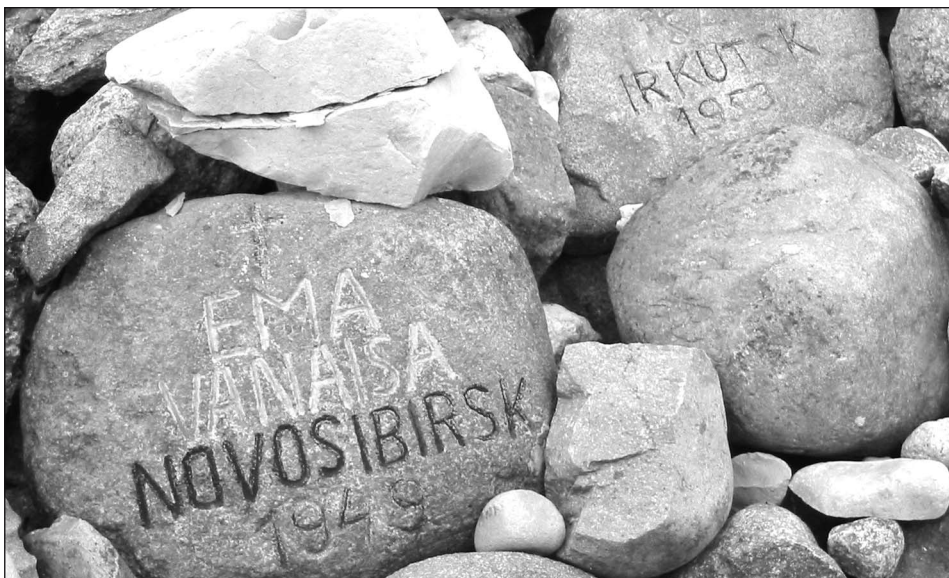
1. Naine lapsega, paadipõgenikud. „Punase Ristiga” märgitud laev sai pommitabamuse ja uppus. Kõik, kes laeval olijatest ellu jäid, kes vähegi suutsid, klammerdusid, kes mille külge said, kellel see ei õnnestunud, uppusid. Naine hoidis last viimasest jõust vee pinnal, jõudnud kuidagi mingi (lekki-va) päästepaadini, suutis ta lapse veel abiks väljasirutatud käteni ulatada, samas aga ise kadus, vajus talle hauaks määratud vetesügavusse.

2. jaanuar 1946, Tjumeni vangla, kus enne sundasumisele saatmist peeti kinni hukatud Eesti meeste peresid. „Paranematult raskesti aga haigestus üks naistest, kelle nime olen kahjuks unustanud. Oli näha, kuidas ta iga päevaga aina nõrgemaks ja nõrgemaks jäi. Ta lausa kuivas kokku. Oli vapper naine surma ees, ei halisenud ega kae- vanud, ei rääkinud endast ega oma kannatustest midagi. Aina rääkis oma pojakese eest: „Andke ikka talle ka midagi, andke raasuke sellest, mis teil on!” Nii see Eesti naine, mures oma poja saatuse pärast, jagades viimasele raashaaval leivatükikesi nagu oma ter- vist, meie silmade all vanglas 1946. a. jaanuaris surigi. Kõik naised-emad olid nõus poissi oma hooldada – oma perre võtma, isegi vaieldi, kuid vanglas kehti- nud kord ja seadused olid poisi saatuse meie sekkumiseta paika pannud.

Enne õhtusöögi jagamist sisenesid kongi üks valvur ja suurtes lubjavil- tides naine, kes teatas, et võtab poisi

endaga kaasa, see on vangla juhtkonna otsus. Meie protestist, poisi nutust ja tema kongikaaslaste hulka peitupuge- misest hoolimata võttis see naine ta kinni ja hoidis valjult karjuvat ja rabe- levat poissi tugevasti käest. Kongi uk- selt vaatas 10-aastane poisike, rippu- des võõra naise käe otsas, korraks veel tagasi, nagu abi paludes, lehvitask meile vaba käekesega ja kongiuks sulgus kri- gisedes tema järel. Kuulsime veel ainult ta hüsteerilist nuttu”.

3. Kommunismiohu eest põgenemine. „Saabus suvi, hästi kuum, meile põhjamaalastele peaaegu talumatu. Kuumus oli ettekujutamatu, eit kan- natas selle all eriti raskelt, aga midagi polnud parata. Temperatuur tõusis üle 50 kraadi, ka ööd polnud jaheda- mad. Magasime öösel lahtisel rõdul, aga kuigi seal oli veidi tuuleõhku, ka see tuuleke oli kuum ja ei pakkunud leevendust. Ühel ööl, kui õhk näis kuumusest virvendavat, suri eideke. Lihtsalt ohkas paar korda sügavalt ja oligi surnud. Olime vennaga paanikas. Õemehe sõprade abiga matsime eide- kese samal päeval Delhi kalmistule, asetaskime ta käte vahele taadi viimase kirja, kinnitasime ta pluusikrae sõlega. Viimaseks tervituseks ilutses ta kirstu kohal kodumaalt kaasa toodud Võru- maa vabadussõdalaste lipp, muud meil talle pikale teekonnale kaasa anda ega pakkuda polnud. Nii rändas meie eide- ke ihuüksi manalateedele, võõral maal, võõrasse mulda”.

Sõlmiti olulised kokkulepped

Memento Liidu ja Isamaa ja Res Publica Liidu koostöölepe

Memento Liit ja IRL tunnistavad senise lepingulise koostöö edukaks. Järgnevate sammudena eelseisval Riigikogu XI koosseisu tegevusperioodil aastatel 2007-2011 lepivad osapooled kokku järgnevas:

1. Toetada Vabadussõja Võidusamba püstitamist
2. Toetada kasvavas mahus represseeritute abistamise fondi tegevust
3. Toetada rahvusvahelise kommunismi kuritegude konverentsi korraldamist
4. Muuta represseeritute seadust viisil, mis tagab inimestele toetuse rahas maksmise ilma kuludokumente esitamata
5. Toetada Tallinna Kommunismiohvrite memoriaali rajamist
6. Toetada Eesti Represseeritute Registri Büroo tegevust
7. Organiseerida represseeritutele soodushinnaga pansionaati
8. Toetada rahvusliku kasvatust koolides
9. Edendada Eesti lähiajaloo uurimist ja selgitamist rahvusvahelisele üldsusele
10. Moodustada riiklik komisjon Eestis 1940-1990 mahalastute matmispaikade väljaselgitamiseks

Leo Öispuu
Esimees
Memento Liit

Mart Laar
Peaministri kandidaat
Isamaa ja Res Publica Liit

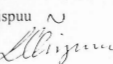
Toompea Lossis 15. veebruaril 2007.a.

Eesti Memento Liidu ja Eesti Reformierakonna koostöölepe

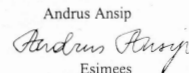
Eelseisval Riigikogu XI koosseisu tegevusperioodil aastatel 2007-2011 lepivad Eesti Memento Liit ja Eesti Reformierakond kokku järgnevas:

1. Tagada eesti keelele põhiseaduslik kaitse
2. Toetada Vabadussõja Võidusamba püstitamist
3. Toetada represseeritute abistamise fondi tegevust
4. Muuta represseeritute seadust viisil, mis tagab inimestele toetuse maksmise liigse bürokraatiaga
5. Toetada Tallinna Kommunismiohvrite mälestusmärgi rajamist
6. Toetada Eesti Represseeritute Registri Büroo tegevust
7. Aidata kaasa represseeritutele soodushinnaga pansionaaditeenuste võimaldamisele
8. Toetada riigikaitse õpetuse kättesaadavust koolides
9. Toetada rahvuslikku kasvatust koolides
10. Edendada Eesti lähiajaloo uurimist ja tutvustamist
11. Moodustada riiklik komisjon Eestis II maailmasõja ja külma sõja ajal poliitilistel põhjustel hukatute matmispaikade väljaselgitamiseks
12. Toetada rahvusvahelise kommunismi kuritegude konverentsi korraldamist
13. Tagada Eesti julgeolek kõige tõhusamal ning tänapäevaseid ohte arvestaval moel, sealhulgas tõsta riigikaitsekulutused 2% SKTst
14. Toetada Keeleinspektsiooni nende püüdlustes nõuda järjekindlalt head riigikeele oskust neilt, kellele see on keelseaduse kohaselt avalikes huvides kohustuslik
15. Toetada Eesti Ema monumendi püstitamist Võrus
16. Tunnustame vabadusvõitlusena võitlust Eesti okupeerimise vastu ja Eesti Vabariigi taastamise eest

Leo Öispuu
Esimees
Eesti Memento Liit

Andrus Ansip
Esimees
Eesti Reformierakond

Tallinn, 27. veebruaril 2007. a.

Memento Liidu juhtkond, aktivistid ja poliitikud pärast IRL-iga kokkuleppe sõlmimist 13. veebruaril Toompeal.

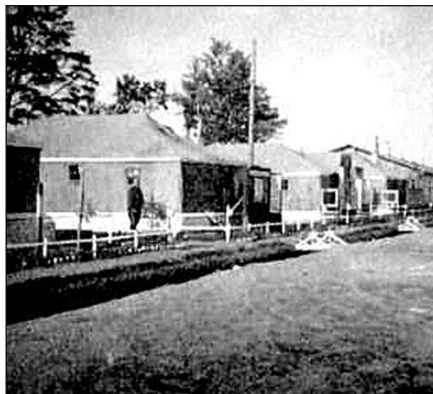
"Sillamäe poisid" astusid Memento Liidu liikmeks

Üldkoosolekul detsembris 2006 võeti Eesti Memento Liitu vastu 17. liige – seltsing "Sillamäe poisid", 16. juunil 2005 Tartus asutatud ühendus, mille aadress on Koidula t. 7-15 Kohtla-Järve 30326 ja mille tegutsemist juhivad Heino Tikk ja Helmut Kalda.

Seltsing on omale eesmärgiks seadnud jäädvustada eelkõige Sillamäe uraanitehase ehitamisel tööjõuna kasutatud ebaseaduslikult vangistatud eestlaste, lätlaste ja leedulastega seonduvat, laiemas plaanis Ida-Virumaa ajaloo vähemuuritakse. Tutvustame siin punkte nende pöördumisest.

Pärast Punaarmee sissetungi Narva 26. juulil 1944.a. hakkasid venelased tegema ettevalmistusi Eesti territooriumile rajatava salajase, sõjalise tähtsusega aatomitööstuse kompleksi ehitamiseks. Põhilised objektid ja kaevandused nähti ette rajada Ida-Virumaale, Narva ja Sillamäele. Kompleksi ehitust juhtis Moskvast asuv NSVL Ministrite Nõukogu esimene salajase peavalitsuse osakond. Kompleksil oli mitmeid koodnimetusi: "Krasilnaja Fabrika", "Gukovi objekt", "Kombinat nr. 7" ja "Silmet". Kompleksi ehitusi rajas gigantne ehitusorganisatsioon – "Ehitus nr. 907".

Aatomitööstuse objektide ja uraanikaevanduste ehitusel rakendasid venelased sunniviisiliselt tööle üle 20 000 saksa, ungari, rumeenia ja balti rahvustest vangistatud kodaniku. Läti, Leedu ja Eesti kodanikest moodustasid nad NKVD tööpataljonid, kuhu kuulus 9451 inimest. Vangid olid põhiliselt ilma kohtuotsuseta kinnipeetud noored 1922-1927 sündinud mehed, kes olid olnud mobiliseeritud Saksa armeesse. Pärast II maailmasõja lõppu eiras Nõukogude valitsus rahvusvahelise Nürnbergi kohtu otsuseid, manipuleeris nende otsuste meelevaldse tõlgendamisega (USA ja Euroopa liitlasriikide valitsused tõlgendavad Nürnbergi kohtu otsu-

Ehitajate barakid 1946. aastal.

seid selliselt, et okupatsioonivõimu poolt võõra sõjaväe koosseisu mobiliseeritud kodanike puhul on rakendatud vägivalda, seega ei saa nende karistamist õigeks pidada), nime- tades kohtuotsuseta kinnipeetuid sõjavangideks ja saates neid sunniviisiliselt paljudesse Venemaal asu- vatesse vangilaagritesse, sealhulgas Intasse ja Vorkutasse. 1946.a. 13. aprilli NSVL Ministrite Nõukogu salajase määrusega otsustati balti rahvustest mööda Venemaa vangi- laagreid laiali veetud nn "fašistlike sõjavange" koondada Eestisse ja paigutada tööle Ida-Virumaale rajatava aatomitööstuse kompleksi ehitusele. "Kombinat nr. 7-s" rakendati vange 1946-1954 "Ehituse nr. 907" objektidel.

"Pöördume Eesti Vabariigi Valitsuse ja presidendi poole palvega teadvustada ja jäädvustada Narva ja Sillamäe ülesehitamist põhiliselt teostanud Eesti, Läti ja Leedu kodanike tööd. Väärtustada seda ja anda õiglane hinnang Saksa ja Vene valitsuste ning kollaboratsionistidest koosnevate okupatsioonivalitsuste ülekohtu tagajärjel kannatanuile, kes oma aktiivsema elu aastatel talusid mitmesuguseid alandusi hariduse omandamisel, töökohtade saamisel jne. Vaatamata tehtud ülekohtule on need mehed oma tegevusega toetanud vääriliselt eesti rahva identiteeti ja patriotsismi, võidelnud otsustavalt vene kommunistliku okupatsioonivõimu vastu ja aktiivselt osalenud Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamisel."

SOOVITUSI

Suurenesid tervishoiuteenuste ja ravimite hüvitised, muutus paindlikumaks hüvitamise kord

14.01.2007 jõustunud sotsiaalministri määrusega nr. 3 kehtestati visiiditasu, retseptiravimite, hambaraviteenuste, meditsiiniliste abivahendite ja taastusravi hüvitise määraks kuni 2500 krooni kalendriaasta kohta, seega suurenes tervishoiuhüvitis 500 krooni võrra. Oluline muudatus on ka see, et nüüd makstakse seda hüvitist ühtsena, varem oli eraldi määr taastusravi jaoks. Niisiis saab hüvitist paindlikumalt, vastavalt selle aasta vajadusele kasutada, näiteks kogu summa hambaraviks.

Nagu enne, hüvitatakse taastusravi üksnes vanaduspensioni saajatele või üle 63 aasta vanustele. Määruses kasutatakse terminit "taastusravi tuusiku hüvitamine", kuid tegelikult ei tähenda see tuusikut harjunud tähenduses, vaid on "taastusravi osutamiseks tegevusluba omava isiku poolt väljastatav: 1) dokument, mis tõendab statsionaarse või ambulatoorse taastusraviteenuse osutamist (edaspidi taastusraviarve); 2) dokument, mis tõendab statsionaarse või ambulatoorse taastusraviteenuse eest tasumist (edaspidi taastusravi omaosalus)." NB – nimetatud isik võib olla nii füüsiline (nt massöör-üksikettevõtja) kui juriidiline (nt taastusravikeskus).

Tervishoiuhüvitise avalduse ja tasumist tõendavate dokumentide esitamise kord jäi samaks. Seda on kirjeldatud EML Teatajas nr. 2., meeldetuletuseks ehk niipalju, et avaldus tuleb esitada ainult esmakordsel taotlemisel (või andmete muutumise korral), edaspidi jätkub kuludokumentide esitamisest.

Represeeritute sõidusoodustused jäid samaks, hüvitatakse 50% Eesti riigi sisese ühistranspordi kulutustest, kuid mitte rohkem kui 500 kr. kalendriaastas. Iga kord tuleb esitada avaldus ja lisada sõidupiletid või muud sõidukulu tõendavad dokumendid (kassatšekk, internetipanga väljatrükk). Niisiis peab 500-kroonise hüvitise saamiseks neid lisama 1000 krooni eest.

Ja veel meeldetuletuseks – 2006. aasta hüvitiste taotlemise lõpptähtaeg on 10. aprill. Samas ei pea tänavuse aasta hüvitiste taotlemisel sugugi ootama lõpptähtaega, avaldusi võib esitada kogu aeg.

Siberis hukkunute hauad ootavad tähistamist

Vabadusvõitlejate Liidu juhatuse liige Kuno Raude taotleb valitsuselt lisaraha Eesti Represseeritute Abistamise Fondile, et alustada tööd Venemaal hukkunud eestlaste hauakohtade kindlakstegemiseks ja tähistamiseks.

“Venemaa mulda on jäänud kümned tuhanded meie rahvusaaslased, nii vangilaagritesse kui väljasaatmis-kohtadesse. See teema on Eestis täiesti unustatud,” ütles Postimehele endine Riigikogu liige, arhitekt Kuno Raude, kes on Nõukogude võimu massirepressioone lapsena omal nahal tunda saanud.

Nüüd peab Raude läbirääkimisi Krasnojarski krai Jerkovski rajooni administratsiooniga, et püstitada Sajaani mägedes asuva Verhne-Ussinski küla kalmistule mälestusmärk Lääne-Virumaalt 1949.a. küüditatud 53 eestlasele, nende seas on ka Raude vanaema Marie Kello.

Rahast tähtsam on aga Raude hinnangul vajadus sõlmida Venemaaga haudade hooldamise leping, mis peaks tagama uurijatele ligipääsu Vene arhiividesse ja võimaldama ladusamat koostööd kohalike võimudega.

Kauaoodatud postmargid tulevad

Juba pikemat aega on Eesti Posti poole pöördutud avaldustega – seda oleme teinud nii meie kui välis-Eesti organisatsioonid – et mälestust massirepressioonidest jäädvustataks ka Eesti markidel, mis kannaksid teavet ja meeldetuletust 1941 ja 1949 toimunud laiali terves maailmas. Möödunud suvel võisime tunda heameelt esimese pääsukese üle. Ilmus juuniküüditamisele pühendatud pealetrükitud margiga postkaart.

Nüüd jõuame aga varsti päris margini, enamgi – nagu Eesti Post liidule teatas, ilmub 14. juunil tervenisti margiplokk, mis on pühendatud mõlemale suursüüditamisele. Eesti margid on silma paistnud oma heatasemelise kujundusega, loodame seda ka meile südamelähedaste markide puhul nii olevat.

EML sai Seli tuusikuid

Käesolevaks aastaks eraldati Eesti Memento Liidule 55 tuusikut Seli Taastusravikeskusesse. Kujunenud tava kohaselt tegeleb tuusikute väljaandmisega Tallinna Memento Ühendus, kes on olnud nende taotlemise initsiaator. Algse jaotuskava koostasime Liidus, arvestades ühenduste liikmete arvu. Nii langeski mitmele ühendusele vaid 1-2 tuusikuvõimalust. Seda on kahtlemata vähe, tasuta tuusikute soovijaid oleks kindlasti enam, kui midagi pole parata. Sotsiaalministeeriumi määrusega tõstetud ravi- toetus võib siiski paljudel aidata vähemalt osalise hinnaga taastusravi saada.

Uusi raamatuid

Pearu Kuusk. **Nõukogude võimu lahingud Eesti vastupanuliikumise ja Banditismivastase Võitluse Osakond aastatel 1944—1947.** Tartu Ülikool, 2007. 210 lk.

Eesti Memento Liit. **Ajalookonverents 65 aastat 14. juuni 1941 genotsiidikuriteost Eestis.** Tln., 2007. 80 lk.

Väljaandes on ettekanded: Enn Sarv, N. Liidu okupatsioonikuriteod ja nende karistamine Eestis; dr. Aigi Rahitamm, Poliitvärvingute kartoteek. N. Liidu okupatsioonivõimude ettevalmistustöö juuniküüditamiseks; prof.emer. Vello Salo, Juuniküüditamise ohvrite nimekirjade otsingutest Läänes; dr. Heino Arumäe, Mõnda Moskva taktikast Balti riikide suhtes baasideperioodil 1939—1940; Hilda Sabbo, Tööst Venemaa arhiivides aastail 1989—1994; Peep Varju, Eesti Memento Liidu tööst juuniküüditamise ohvrite nimekirjade koostamisel aastail 1989—2004; küüditamise ohvrite meenutusi toimunust.

Tallinna vabadusvõitlejad. **Fakte, dokumente, meenutusi.** Koostaja Kuno Raude. Tln., 2006. 340 lk.

Uno Andrusson. **Poliitilises politseis ja rahvuslikus vastupanuliikumises: meenutusi aastatest 1941-1944.** Koostanud, järelsõna, lisad ja täiendused Enn Sarv. Tallinn, 2006. 203 lk.

Herbert Lindmäe. **Suvesõda Pärnumaal 1941.** Tartu, 2006. 580 lk.

Endel Püüa. **Punane terror Saaremaal 1941. aastal.** Kuressaare, 2006. 180 lk.

Õnnitleme

2007. aasta

alguse juubilare,

Memento eestvedajaid

60 - Tiiu Teesalu

EÕRL "Memento" Valgamaa Ühendus
6. veebruar

70 - Rein Kivimäe

Memento Järvamaa Ühenduse esiõigusvastaselt Represseeritute Narva Koondis
1. jaanuar

85 - August Kondoja

Tööpataljonlaste Ühing
20. jaanuar

Viljandi Represseeritute Klubi sai kümneaastaseks

HARRY ERM

Klubi asutamise koosolek toimus 13. jaanuaril 1996, sellest võttis osa 122 inimest. Eesmärgiks seati Viljandimaa represseeritute ühendamine.

Klubi tegutseb liikmete omavalitsuse alusel. Peamiseks eesmärgiks on sisukate peoõhtute korraldamine, tähtpäevade tähistamine ja meie kurva saatuse talletamine tulevastele põlvedele. Korraldame ka ekskursioone ja osalemisi vabariiklikel üritustel.

Juhatuse esimeheks valiti mõtte algataja Siim Mandre, kes juhtis klubi tegevust veidi rohkem kui kuus aastat. Ta tegi seda kindlakäeliselt, suure entusiasmiga. Veebruaris 2002 lahkus Eesti Vabariigi ohvitser Siim meie hulgast 88 aastasena, jättes meelde mitmekülgse spordimehe ja muusikuna. Seejärel usaldati klubi juhtimine Harry Ermile.

Kes me siis oleme? Oleme need, kes näevad ja tunnetavad asju siin reaalses maailmas veidi teisiti. Meie jaoks on mõisted ema, isa, leib, vabadus hoopis teistsuguse sisu ja väärtusega kui neile, kes pole läbinud keerulist represseeritu elurada. Kodu oma avarustega, õigusega sealt soovikohaselt lahkuda ja sinna tagasi tulla teadmisega, et sind ootab kodu-soojus, on paljudele maailmas armsaim paik.

Meie koduks on möödunud aegadel olnud 300 meest mahutav külm ruum ja lavats mõõtmetega 2 x 1 meetrit, padjaks lumehang pea all. Seintel suurte punaste tähtedega loosung - kes ei tööta, see ei söö! Ümberringi võõras keel ja võõrad inimesed. Kellelegi pole öelda, kas mäletad. Oled üksi. Ükskõik kuhu meist keegi sattus – vangi või küüditatuna Siberisse – kõigi kaaslasteks olid külm ja nälj.

Seepärast on meie klubi tegevuse tähtsaks osaks igakuised kokkusaamised. On põhjust pühapäevariie selga panna ja tunda end pidulikumalt kui tavaliselt. Meil on siin võimalus öelda, kas mäletad? Ja seda mitte üksnes sõnades – ka vaikides. Neil koosviibimistel saame lõbusamalt aega veeta, tantsida meile omaseks saanud orkestri „Lustipill“ saatel.

Täna on klubi liikmete arv kahanenud saja piirimaile. Nii pidime ka viimasel jõulupeol süütama mälestusküünla Viljandi Memento juhatuse liikme Sulev Arumäe mälestuseks. Meie, Siberi põrgutulest elusana väljunud, elame veel.

Viljandi represseeritute klubi 10. sünnipäev. Esireas vasakult Harry Erm koos klubi kõige eakamate ja tublimate tänukaardi saajatega. Tagareas „Lustipill“.

Klubi liikmed koos presidendipaariga ning järeltuleva põlvkonna mälestusmärgi „Eesti Kodu“ avamisel 14. juunil 2006.

Fotomeenus Tartu Memento jõulukonverentsilt

Tiiu Teesalu, Andrus Ansip, Leo Õispuu, Rein Purje ja Kristen Michal pärast ühisleppe allkirjastamist.

Ken-Marti Vaher, Leo Õispuu, Mart Laar ja Urmas Reinsalu allkirjastavad ühist kokkulepet.

Mementolased külas Riigikogus.

Lindatütred ja Kalevipojad mälestamas president Konstantin Pätsi Vabariigi aastapäeval 2006.